

1866.

1866.

5. janúar.

1. Tilskipan um fjárkláða og önnur næm fjárveikindi á Íslandi.

Vér Kristján hinn Níundi o. s. frv., Gjörum kunnugt: Eptir að Vér höfum meðtekið þegnlegt álitsskjal Vors trúa alþingis um frumvarp, sem fyrir það hefir verið lagt, til tilskipunar um fjárkláða og önnur næm fjárveikindi á Íslandi, bjóðum Vér og skipum fyrir á þessa leið:

1. grein.

Lögreglustjórar og hreppstjórar skulu, hver um sig í því umdæmi, sem hann er settur yfir, vandlega gefa gætur að, hvort fjárkláði eður önnur næm fjárveikindi gjöri þar vart við sig. Þeir eiga því svo opt, sem ástæða virðist til þess vera, einkum á haustin þá fè kemur af afrétt, og á vorin fyrri hluta aprílmánaðar, að láta fram fara almenna rannsókn fjárins svo víða sem nauðsynlegt þykir.

2. grein.

Amtmanni skal á hendur falið eptir uppástungum lögreglustjórans að kveðja til hæfilega menn í hverjum hrepp hreppstjórum til aðstoðar, bæði í því að komast að raun um heilbrigðisástand fjárins, og eins í því að framkvæma þær ráðstafanir, sem gjöra þarf. Ef slíkir menn ekki fást innanbrepps, má kveðja til þess menn úr öðrum hrepp eður annari sýslu. Aðstoðarmenn þessir og hreppstjórnarnir eiga tafarlaust að gefa lögreglustjóranum til vitundar, ef eitthvað það kemur fyrir, sem vekur grun um slíkan sjúkdóm, sem í 1. grein er um rætt.

3. grein.

Hreppstjórnarnir og aðstoðarmenn þeirra skulu, eptir því sem amtmaður gjör ákveður, fá hæfilega borgun, þó ekki yfir

1866.

5. janúar.

1 rdl. 48 sk. hver um daginn fyrir störf þau, er þeir eptir áður sögðu eiga að gegna, að því leyti þau hafa í för með sér verkfall og ferðalög frá heimilum þeirra. Borgun þessari skal sýslumaður jafna niður á alla fjáreigendur í hverjum hreppi, eptir þeim reglum, sem gilda um dýratolla, og heimta hana saman á manntalsþingum ásamt manntalsþingsgjöldunum.

4. grein.

Ef vart verður slíkrar veiki sem að ofan er um rædt, skulu hreppstjórar og aðstoðarmenn þeirra sjá um, að hið sjúka fæ verði þegar í stað stranglega aðskilið frá heilbrigðu fæ, og hið allrafyrsta taka það til lækninga; svo skal og því fæ haldið sér, sem líkindi eru til að veiki kunni að dyljast í, unz grunlaust er. Hreppstjóri skal þegar skýra lögreglustjóranum frá því, sem hefir verið, og skal þá lögreglustjóri gjöra þær ráðstafanir, sem þörf er á.

5. grein.

Sýni lögreglustjóri, hreppstjóri eður aðstoðarmenn af sér nokkurt hirðuleysi eður vanrækt á þeim skyldum, sem ofangreindar ákvarðanir leggja þeim á herðar, skulu þeir bera af því ábyrgð til sekta eptir úrskurði amtmanns.

6. grein.

Eigandi þess fjár, sem sjúkt er eður grunað, skal skyldur að fara nákvæmlega eptir reglum þeim, sem honum verða fyrirskipaðar um aðskilnað á því, lækningar og aðra meðferð.

Kostnaðinn til þessa borgar eigandi; þar á móti skal kostnað þann, er eptirlitið af hálfu hins opinbera hefir í för með sér, greiða eptir reglum þeim, er settar eru í 3. grein.

7. grein.

Nú sýnir eigandi annaðhvort óhlýðni eður hirðuleysi í því að gegna skyldum þeim, sem á honum hvíla eptir næstu grein á undan, þá skal hann sæta sektum allt að 20 rdl. og skal lögreglustjóri láta framkvæma það, sem nauðsyn krefur. Allan kostnað til þessa borgar eigandi, og má gjöra fjárnám hjá honum fyrir kostnaðinum eptir úrskurði amtmanns. Ef slík atvik eru fyrir hendi, að grunur sé á, að hlutaðeigandi ætli að skjóta eignum sínum undan fjárnáminu, þá má kyrretja þær eður svo

1866.

5. janúar.

mikið af þeim, sem þarf til að borga með áfallinn kostnað. Ef eigi fæst full borgun, þá skal skjóta til því, sem vantar, úr jafnaðarsjóði amtsins; svo skal og kostnaðurinn greiddur úr þeim sjóði, ef það er efnaleysi eiganda að kenna, að hið opinbera verður að framkvæma þær ráðstafanir, sem þörf er á.

8. grein.

Sektir þær, sem um er getið í þessari tilskipun, falla til fátækra á þeim stað, er lagabrotið hefir verið framið.

Eptir þessu eiga allir hlutaðeigendur sèr þegnlega að hegða.

Gefið í vorum konunglega aðsetursstað Kaupmannahöfn

5. dag janúarmánaðar 1866.

Alþingi 1861 sendi bænarskrá til konungs um, að frumvarp til tilskipunar um fjárveikindi á Íslandi¹, er þingið hafði samið, væri gjört að lögum. Eptir að frumvarp þetta hafði verið vandlega íhugað í dómsmálastjórninni, varð sú niðurstaðan, að frumvarpið, eins og það var, ekki væri þannig lagað, að það yrði gjört að lögum; en með því að stjórnin að öðru leyti var á sama máli og alþingi um það, að ástæða væri til að gefa út lagabod um þetta efni, var samið nýtt frumvarp, og það lagt fyrir alþingi árið 1863². Álitsskjal alþingis um frumvarp stjórnarinnar er prentað í tíðindum frá alþingi 1863, I, 481.—491. bls., og hefir þingið þar ítarlega gjört grein fyrir, hversvegna það ekki hafi getað fallið á frumvarpið, nema því að eins, að á því væru gjörðar ýmsar verulegar breytingar, og að því hafi þókt ástæður til að búa til nýtt frumvarp, sem það bað um, að yrði gjört að lögum. Stjórnin komst samt að þeirri niðurstöðu, að ísjárvert væri að fallast á sumar af uppástungum þeim, er gjörðar voru í frumvarpi alþingis; en með því að gjöra mátti ráð fyrir, að breytingar þær, er gjöra þurfti við frumvarpið, yrði álitnar verulegar, þóktu yfirgnæfandi ástæður til að bera málefni þetta enn á ný undir álit alþingis. Var því samið nýtt frumvarp í dómsmálastjórninni og var þar leitast við, svo sem unnt var, að nálgast tillögur þingsins, en á

¹) Smbr. Tíðindi frá alþingi 1861, 1806.—1820. bls.

²) Smbr. Tíðindi frá alþingi 1863, I, 37.—40. bls.

1866.
5. janúar.

hinn bóginn var sleppt þeim af uppástungum þingsins, sem stjórnin með engu móti gat fallið á. Frumvarp þetta var samkvæmt konungsúrskurði 28. aprílmán. 1865 lagt fyrir alþingi það ár, og er prentað í tíðindum frá alþingi 1865 II, 157.—163. bls. Í álitsskjali sínu, sem prentað er á 487.—494. bls. biður þingið um, að frumvarpið verði gjört að lögum svo tímanlega, að það komi til Íslands sem lög til framkvæmda ekki seinna en með fyrstu póstskeipsferð næsta vor, en þó með þeim breytingum, er nú skal greina:

1. að í öðrum lið 1. greinar verði í stað orðanna: „einkum á vorin, áður en fè er hleypt á fjall“ sett: „einkum á haustin, þá fè kemur af afrétt og á vorin fyrri hluta aprílmánaðar;”
2. að í 3. grein sæu orðin: „af jafnaðarsjóði amtsins“ felld úr; að á eptir orðunum „hæfilega borgun“ sæ bætt við „þó ekki yfir 9 mörk um daginn“, og að aptan við greinina sæ bætt svo hljóðandi ákvörðun: „Borgun þessari skal sýslumaður jafna niður á allan sauðfænað í hverjum hreppi, eptir þeim reglum, sem gilda um dýratolla, og kalla hana inn á manntalsþingum ásamt öðrum manntalsþingsgjöldum”;
3. að í 4. grein á eptir orðunum „aðskilin frá heilbrigðu fè“ sæ bætt við „og hið allra fyrsta taka það undir lækningu”;
4. að í fyrsta lið 7. grein verði orðunum: „á kostnað eiganda og má gjöra fjárnám hjá honum fyrir kostnaðinum eptir úrskurði amtmanns“ breytt í: „allan kostnað til þessa borgar eigandi, og má gjöra fjárnám hjá honum fyrir kostnaðinum eptir úrskurði amtmanns”: og
5. að bætt verði aptan við frumvarpið nýrri grein, sem yrði 8. grein, og að í henni sæ ákveðið, að þriðjungur sekta þeirra, sem nefndar eru í 5. og 7. grein, falli til upp-ljóstrarmanns, hvort sem hann er utanhrepps eða innan, en hinir tveir hlutar til sveitarinnar, þar sem lagabrotið gegn greinum þessum hefir átt sér stað.

Í skýrslu dómsmálastjórnarinnar, þá er málefni þetta var borið upp fyrir konungi, segir á þessa leið:

1866.

5. janúar.

Af breytingum þeim, sem alþingi þannig hefir stungið uppá, virðist ekkert vera því til fyrirstöðu, að þær breytingarnar, sem tilfærðar eru í 1. og 3. tölulið, séu teknar í tilskipunina, og ekki þykir dómsmálastjórninni heldur vera nægar ástæður til að neita að taka til greina orðabreytingu þá, sem til færð er í 4. tölulið, með því að svo lítur út sem alþingi hafi þókt mikið undir henni komið, og hún er meinlaus, þó hún sé illa til fallin. Af breytingum þeim á 3. grein frumvarpsins, sem til færðar eru í 2. tölulið, finnst dómsmálastjórninni vel við eiga, eins og alþingi hefir stungið uppá, að taka til þá hæstu borgun, sem hreppstjórnir og aðstoðarmenn þeirra geta fengið fyrir störf þau, er þeir eiga að hafa á hendi samkvæmt 1. og 2. grein, einsog það líka má álitast hæfilegt, að ekki megi borga þeim meira en 9 mörk hverjum á dag. Hvað hina breytinguna snertir, sem alþingi hefir stungið uppá, að gjörð væri á þessari grein, smbr. 6. grein, það er, um það atriði, hvernig greiða eigi kostnaðinn við rannsókn þá á fænu, sem tilskipunin hefir skipað fyrir um, þá hefir þingið getið þess, að ef að ætti að greiða kostnað þenna úr jafnaðarsjóðum amtanna, einsog stungið er uppá í frumvarpi stjórnarinnar, þá leiddi það til þeirrar ósanngirni, að allar sveitirnar í hverju amti væru látnar bera jafna byrði hvað sauðfêð snertir, þar sem það þó er fyrirsjáanlegt, að eptirlitið með sauðfænu mun verða mjög misjafnt í hinum einstöku hreppum landsins, og að þetta aptur mundi valda því, að keppni og ábugi milli sveitanna sín á milli í því að varðveita fêð fyrir næmum sjúkdómum og við hafa yfir höfuð góða hirðing á því, mundi verða miklum mun sljófari. Hjá þessu mætti komast eptir áliti alþingis með því að leggja kostnað þann, sem hér ræðir um, á sveitirnar, á þann hátt að honum sé jafnað niður á alla fjáreigendur í hverri sveit, eptir sömu reglum og venja er til um dýratolla, og hefir þingið lagt mikla yfirgnæfandi áherzlu á það, að kostnaðurinn með þessu móti einmitt leggst á sauðfêð, sem eptirlitið er við haft til að varðveita. Konungsfulltrúi á alþingi hefir í álitsskjali sínu um málefni þetta lagt á móti því, að fallizt sé á þá breytingu, sem hér ræðir um, en apturámóti hefir hann vakið athygli á að fara mætti þann meðal-

1866.

5. janúar.

veg, að jafna helmingnum af kostnaði þessum á sveitir þær, sem hlut eiga að, en greiða hinn helminginn úr jafnaðarsjóðunum; og hafði komið fram uppástunga þessa efnis á alþingi, þá er málið var rædt. Að vísu hlýtur dómsmálastjórnin að vera á því máli, að breyting sú, sem alþingi hefir stungið uppá um, hvernig greiða eigi kostnað þenna, sè ekki hagfelld, með því að bændum í lítilli og fátækri sveit vafalaust opt mun veita ördugt að greiða gjald þetta, sem getur orðið talsvert, en þareð alþingi næstum því í einu hljóði (með 19 atkvæðum gegn 2) hefir fallið á breytingu þessa, og hefir þókt mikið undir henni komið, eins og sjá má á þingræðunum, en hins vegar hefir felld uppástungu þá, sem konungsfulltrúi hefir vikið á, um að skipta kostnaðinum milli sveitanna og jafnaðarsjóðanna, með 16 atkvæðum gegn 3, þá heldur stjórnarráðið, að ekki sèu nægar ástæður til að neita að fallast á breytinguna.

Að því er loks snertir hina nýju grein, sem alþingi hefir stungið uppá, þá hefir konungsfulltrúi fastlega lagt á móti því, að hún sè tekin í tilskipunina; hefir hann tekið fram, að ákvörðun sú sem þar er um, að þriðjungur af sektum þeim, sem nefndar eru í 5. og 7. grein, skuli falla til uppljóstrarmanns, sè sumpart óþörf, með því að álíta megí sjálfsagt, að enginn muni draga dulur á, ef næm veikindi gjöri vart við sig í fè hans, og líka muni umsjónarmenn þeir, sem skipaðir eru, vera færir til að sjá um, að reglum þeim, er settar eru, sè fylgt, sumpart muni hún koma sèr illa, og geti hæglega valdið sundurþykki og áreitni, og gefið tilefni til árangurslausra rannsókna. Apturámóti álítur konungsfulltrúi, að ástæða geti verið til að ákveða með berum orðum í tilskipuninni, að sektirnar eigi að renna inn í sveitarsjóðinn, þó að það í raun og veru sè sjálfsagt. Samkvæmt því, sem konungsfulltrúi þannig hefir tekið fram, hlýtur dómsmálastjórnin að álíta óráðlegt að taka hina nýju grein, sem alþingi hefir stungið uppá, í tilskipunina, þar sem þingið hefir fallið á hana að eins með tveggja atkvæða mun, en þarámóti þykir réttast að ákveða með berum orðum, að sektirnar skuli renna inn í sveitarsjóðinn.